

Министерство на земеделието и храните

**РАЗВИТИЕ НА
БИОЛОГИЧНОТО ЗЕМЕДЕЛИЕ
В БЪЛГАРИЯ**

София, 2014

I. Увод

Биологичното земеделие е съвкупна система за управление на земеделието и производство на храни, в която се съчетават най-добрите практики по отношение опазването на околната среда, поддържа се висока степен на биологично разнообразие, опазват се природните ресурси, прилагат се високи стандарти за хуманно отношение към животните и методи на производство, съобразени с предпочитанията на част от потребителите към продукти, произведени чрез използване на естествени вещества и процеси.

Схемата за биологично земеделие стартира в ЕС през 1987 г. като Дания е пионер сред Европейски страни. Реформата от 1992 г. на Общата селскостопанска Политика (ОСП) представя първото основание за подпомагане на земеделските производители за преминаване към или поддържане на биологичното производство с финансиране от ЕС.

В световен мащаб, Европейският съюз е един от основните производители на биологични храни. През 2011 г. около 37 млн. хектара в света се управляват по биологичен начин (*Уилър и др., 2013 г.*). Най-голяма част от биологичните площи се намират в Океания (12.2 млн. хектара) и Европа (10.60 млн. хектара, от които повече от 9.5 млн. хектара са в ЕС), следвани от Латинска Америка (6,9 млн. хектара), Азия (3,7 млн. хектара), Северна Америка (2,6 млн. хектара) и Африка (1,0 млн. хектара). 26% от световните площи, управлявани по биологичен начин са в Европейския съюз. В края на 2011 г. повече от 9,5 млн. хектара земеделска земя се управляват по биологичен начин в Европейския съюз в рамките на близо 240 000 стопанства.

През последните години пазарът на биологични продукти в ЕС се разраства значително (19,7 милиарда евро с ръст от 9 % през 2011 г.). Успоредно с това през последното десетилетие и броят на производителите на биологични продукти, и площта за биологично производство се увеличават с бързи темпове. Всяка година 500 000 хектара земеделска земя в Съюза се преобразуват в площ за биологично земеделие. За периода 2000 — 2012 г. общата площ за биологично производство се е увеличила средно с 6,7 % годишно и възлиза на около 9,6 милиона хектара, което е 5,4 % от общата използвана земеделска площ в ЕС. Биологичната аквакултура също се разраства бързо след въвеждането на правилата на ЕС през 2009 г.

II. Законодателство в областта на биологичното земеделие

Общата цел на настоящата политика в областта на биологичното земеделие и на нормативната уредба на ЕС е да се осигури устойчиво развитие на сектора. Очаква се биологичното земеделие да следва развитието на пазара за биологични продукти в ЕС, като се гарантира сигурността на сектора. Пазарът за биологични продукти се е разраснал приблизително четирикратно в периода 1999—2011 г., докато за десетте години между 2000 и 2010 г. обработваемата площ за биологично земеделие в ЕС се е увеличила двойно. Разликата между производството и търсенето в ЕС се покрива от вноса. Последиците от това са следните:

- пропуснати възможности за производителите от ЕС;
- риск от ограничаване на разширяването на пазара за биологични продукти;
- риск от намаляване на ползите за околната среда, свързани с биологичното земеделие.

Необходимостта от подобряване на законодателството относно биологичното производство е широко призната в сектора. Налице е също така недвусмислено съгласие, че биологичното производство следва да остане близо до своите принципи.

Преразглеждането на законодателството в областта на биологичното производство е част от Програмата на Европейската комисия за пригодност и резултатност на регулаторната рамка.

Преразглеждането предоставя възможност за привеждане на изпълнителните правомощия, предоставени на Комисията с Регламент (ЕО) № 834/2007 на Съвета, в съответствие с разграничението между делегирани и изпълнителни правомощия на Комисията, въведено с членове 290 и 291 от Договора за функционирането на Европейския Съюз (ДФЕС).

Предложението за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно биологичното производство и етикетирането на биологични продукти, за изменение на Регламент (ЕС) № XXX/XXX на Европейския парламент и на Съвета [регламент относно официалния контрол] и за отмяна на Регламент (ЕО) № 834/2007 на Съвета **цели подобряване на законодателството в областта на биологичното производство, като целите са:**

(1) отстраняване на пречките за устойчиво развитие на биологичното производство в Съюза;

(2) гарантиране на лоялна конкуренция за земеделските стопани и оператори, както възможности за по-добро функциониране на вътрешния пазар, запазване или подобряване на доверието на потребителите в биологичните продукти.

Предложението за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно биологичното производство и етикетирането на биологични продукти, за изменение на Регламент (ЕС) № XXX/XXX на Европейския парламент и на Съвета [регламент относно официалния контрол] и за отмяна на Регламент (ЕО) № 834/2007 на Съвета води до допълнително хармонизиране в следните области:

- повишаване на прозрачността, чрез конкретни разпоредби, във връзка с таксите, които могат да се събират за контрол, и са засилени разпоредбите, свързани с публичното оповестяване на операторите, заедно с информация за техния статус по отношение на сертифицирането;

- въвеждане на групово сертифициране за малки земеделски стопани в Съюза с оглед на намаляване на разходите за контрол и сертифициране и свързаната административна тежест, укрепване на местните мрежи, които допринасят за по-добри пазарни ниши и осигуряване на условия на равнопоставеност с операторите в трети държави;

- засилено проследяване и предотвратяване на некоректно поведение, чрез въвеждане на конкретни разпоредби: операторите не могат да бъдат контролирани от различни контролни или надзорни органи за същата група продукти на различните етапи на веригата на биологично производство;

- хармонизиране на действията, които трябва да се предприемат при установяване на неразрешени продукти или вещества, чрез въвеждане на конкретни разпоредби. В този смисъл може да има случаи, при които земеделските стопани са възпрепятствани от това да предлагат на пазара своите продукти като биологични поради неумишленото наличие на неразрешени продукти или вещества. Възможно е държавите членки да бъдат оправомощени да отпуснат национални плащания за компенсиране на понесените в тези случаи загуби. Освен това държавите членки могат да използват инструментите по общата селскостопанска политика, за да покрият изцяло или отчасти тези загуби.

- осигуряване на равни възможности за биологичните оператори от Европейския съюз и в трети държави, чрез адаптиране на търговския режим, както и гарантиране на доверието на потребителите. Запазва се възможността за споразумения за равностойност с трети държави, докато системата на едностранна равностойност е преустановена. Предложено е признаването на контролните органи да бъде постепенно изместено от режим на съответствие.

Предложението за нов регламент в областта на биологичното производство предвижда опростявания, разяснения и запълване на определени празнини в законодателството.

Биологичното земеделие е важен приоритет в политиката за развитие на земеделието в Република България и един от акцентите на Общата селскостопанска политика за периода 2014-2020 г. Насърчаването на земеделските производители за преминаване към или поддържане на биологично земеделие допринася едновременно за: **опазване на околната среда** - укрепва агроecosystemите, опазва биоразнообразието и предоставя възможност на бъдещите поколения да се възползват от съхранената природа; **производство на здравословни храни** - тази форма на земеделие отговаря на нуждите на нарастващия брой потребители, тъй като използва безопасни и прозрачни методи на производство; **социален ефект** - създава заетост в селските райони и повече работни места в сравнение с конвенционалното земеделие.

Министерство на земеделието и храните осъществява държавната политика, свързана с надзор и контрол в областта на биологичното производство и гарантира спазването на изискванията на Регламент (ЕО) № 834/2007 на Съвета от 28 юни 2007 г. относно биологичното производство и етикетирането на биологични продукти и за отмяна на Регламент (ЕИО) № 2092/91 (*ОВ, бр. L 189 от 20.7.2007 г., стр. 1*) и неговите регламенти за изпълнение, които образуват правната рамка в областта на биологичното земеделие на равнище ЕС.

На национално ниво правилата за биологично производство се уреждат със Закона за прилагане на Общата организации на пазарите на земеделски продукти на Европейския съюз (ЗПООПЗПЕС) и Наредба № 1 от 7 февруари 2013 г. за прилагане на правилата на биологично производство на растения, животни и аквакултури, растителни, животински продукти, продукти от аквакултури и храни, тяхното етикетиране и контрола върху производството и етикетирането.

С Наредба № 1 от 7 февруари 2013 г. се определят условията и редът за:

1. прилагане на правилата на биологично производство на растения, животни и аквакултури, растителни, животински продукти, продукти от аквакултури и храни, тяхното етикетиране и контрола върху производството и етикетирането им съгласно изискванията на Регламент (ЕО) № 834/2007 и Регламент (ЕО) № 889/2008 на Комисията от 5 септември 2008 г. за определяне на подробни правила за прилагането на Регламент (ЕО) № 834/2007 на Съвета относно биологичното производство и етикетирането на биологични продукти по отношение на биологичното производство, етикетирането и контрола (*ОВ, бр. L 250 от 18.9.2008 г., стр. 1*);

2. създаване и поддържане на информационна база данни на:

а) производители, преработватели и търговци на земеделски продукти и храни, произведени по правилата за биологично производство;

б) лица, които осъществяват контрол за спазване на правилата за биологично производство на земеделски продукти и храни и означаването им съгласно изискванията на Регламент (ЕО) № 834/2007;

в) посевен, посадъчен материал и семена от картофи, произведени по правилата на биологично производство;

3. прилагане на правила за преход към биологично производство;

4. прилагане на правила за внос от трети държави на биологични растения, животни и аквакултури, растителни, животински продукти, продукти от аквакултури и храни съгласно изискванията на Регламент (ЕО) № 1235/2008 на Комисията от 8 декември 2008 г. за определяне на подробни правила за прилагането на Регламент (ЕО) № 834/2007 на Съвета по отношение на режима за внос на биологични продукти от трети държави (*ОВ, бр. L 334 от 12.12.2008 г.*);

5. издаване на разрешение за контролна дейност и последващ официален надзор върху дейността на контролиращите лица;

6. състава и функциите на постоянната междуведомствена консултативна комисия по биологично земеделие;

7. официален контрол на биологично произведени земеделски продукти и храни в търговската мрежа по чл. 25а, ал. 1 от ЗПООПЗПЕС.

Във връзка с влизането в сила на Регламент за изпълнение (ЕС) № 392/2013 на Комисията от 1 януари 2014 г., който изменя и допълва мерките за контрол, определени в Регламент (ЕО) № 889/2008 по отношение на: засилен обмен на информация между контролиращите лица, компетентните органи, както и между държавите-членки и Комисията; засилване на ролята на анализа на риска; повишаване на изискванията, свързани с дейностите по надзор над контролиращите лица от страна на компетентните органи, е необходимо държавите-членки да предприемат действия по изпълнение и прилагане на новите разпоредби. В тази връзка отдел „Биологично земеделие” е предприел действия по промяна в националното законодателство, а именно: разширяване обхвата на Наредба № 1 от 7 февруари 2013 г. в съответствие с разпоредбите на Регламент за изпълнение (ЕС) № 392/2013 на Комисията. Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 1 от 2013 г. за прилагане на правилата на биологично производство на растения, животни и аквакултури, растителни, животински продукти, продукти от аквакултури и храни, тяхното етикетирание и контрола върху производството и етикетирането (ДВ, бр. 16 от 2013 г.) е публикувана в брой 63 от 01 август 2014 г. на Държавен вестник на Република България.

Приемането на Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 1 от 7 февруари 2013 г. е нормативна основа за постигане на следните по-важни резултати:

1. Развитие на биологичното земеделие в България като един от приоритетите на Министерство на земеделието и храните и на Европейската Комисия в проектите на програмни документи за развитие на ОСП през периода 2014-2020 г. Чрез развитие и приоритизиране на биологичното земеделие могат да се постигнат някои от целите на Програмата на правителството за европейско развитие на България, свързани с развитие на земеделието като основен фактор за общо икономическо развитие на страната. Биологичното земеделие подпомага държавната политика в областта на земеделието по отношение на устойчиво управление на природните ресурси, спазване на високи стандарти за качество и безопасност на храните и хуманно отношение към животните. Освен това то допринася за развитието на жизнеспособни селски райони.

2. Запазване на положителните тенденции, свързани с увеличаване на броя на операторите и размера на площите, включени в система на контрол, както и нарастване на видовото разнообразие на отглежданите по биологичен начин култури и селскостопански животни.

3. Гарантиране на официалния контрол и надзор на биологичното производство чрез осъществяване на контрол на дейността на контролиращите лица на биологично производство на основание на чл. 27, ал. 1 от Регламент (ЕО) № 834/2007 и чл. 18, ал. 2 от Закона за прилагане на Общата организация на пазара на земеделски продукти на Европейския съюз.

4. Поддържане на регистъра за база данни на лицата, които осъществяват контрол за спазване на правилата за биологично производство на земеделски продукти и храни и означаването им съгласно изискванията на Регламент (ЕО) № 834/2007 и на производители, преработватели и търговци на земеделски продукти и храни, произведени по правилата за биологично производство.

5. Одобряване на контролиращи лица на територията на Република България за извършване на контролна дейност по смисъла на Регламент (ЕО) № 834/2007.

6. Въвеждането на нов раздел V, от глава V „Обмен на информация”, ще осигури по-добро взаимодействие между различните институции.

III. Контролиращи лица

Съгласно чл. 18 от ЗПООПЗПЕС контролът за спазване правилата на биологичното производство се осъществява от контролиращи лица. Контролиращите лица са местни и чуждестранни лица – търговци по смисъла на Търговския закон или на законодателството на държава-членка на ЕС, или на държава – страна по

Споразумението за Европейското икономическо пространство, и получили разрешение от министъра на земеделието и храните.

Съгласно разпоредбите на чл. 19 и/или 20 от ЗПООПЗПЕС, контролиращите лица трябва да представят сертификат за акредитация, с който се удостоверява съответствие с изискванията на стандарт EN 45 011, съответно ISO/IEC Guide 65, както и сключен договор с акредитирана лаборатория за извършване на анализи.

През 2013 г. контрол за спазване на правилата за биологично производство на земеделски продукти и храни и означаването им съгласно изискванията на Регламент (ЕО) № 834/2007 и националното законодателство са извършвали 11 контролиращи лица: „Балкан Биосерт“ ООД, „Кю Сертификейшън“ АД, „СЕРЕС – Сертификация на екологични стандарти“ ООД, „Лакон“ ООД, „Би Си Ес Оеко – Гаранти“ ООД, Дружество „Контрол Юнион Сертификейшънс“, „А Серт Европейска организация по сертифициране“ АД, „Институт за контрол на биологични продукти“ АД (Институт Био Еллас), „Екогрупо Италия“ ООД с клон „Екогрупо Италия-клон България“, „Биоагричерт Италия България“ ЕООД, „СЖС България“ ЕООД.

През 2014 г. са издадени разрешения съгласно разпоредбите на чл. 18, ал. 1 от ЗПООПЗПЕС на контролиращите лица "Булгарконтрола" АД и ТП "Австрия Био Гаранти".

През 2013 г. са извършени годишни надзорни проверки на всички, одобрени от министъра на земеделието и храните, контролиращи лица, като резултатите от проверките показват компетентност, обективност и ефективност на извършвания контрол.

IV. Брой оператори (производители, преработватели, търговци) в система на контрол

В последните няколко години Биологичното земеделие е един от секторите, който в условията на криза се развива с бързи темпове, като непрекъснато нарастват площите и броя на операторите, включени в система на контрол.

Причините са свързани с:

- Усилията на МЗХ в партньорство с бизнеса и неправителствените организации в сектора за популяризиране на ползите за производителите и потребителите на този вид продукти и храни;
- Подпомагане на биологичните производители по Програмата за развитие на селските райони;
- Осъзнатите ползи за околната среда и селските райони;
- Осведомеността и желанието на потребителите да се хранят здравословно;
- Много добрите предпоставки за развитие на биологичното земеделие у нас - запазени от екологична гледна точка райони;

Към края на 2013 г. общият брой на регистрираните в Министерство на земеделието и храните биологични производители, преработватели и търговци е **3 123** (в тази цифра не е включен броят на подизпълнителите), което е с около 1 000 оператора повече от предходната 2012 г. (Фиг.1)

Броят на подизпълнителите в система на контрол през 2013 г. е приблизително еднакъв в сравнение с предходната година и бележи увеличение с минимален брой подизпълнители.

Фиг. 1

Данните показват, че броя на регистрираните оператори (производители, преработватели и търговци) в система на контрол през 2013 г. се е увеличил над 6 пъти спрямо 2009 г., годината от която се прилага новото европейско законодателство в областта на биологичното земеделие. Броят на подизпълнителите през последните години е сравнително постоянен, за 2013 г. те са 872 (Фиг. 1).

Табл. 1 Брой оператори (производители, преработватели, търговци) в биологичното производство

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Брой оператори в биологичното производство	214	339	311	476	820	1 054	2 016	3 123

Източник: МЗХ, въз основа на данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство

През 2013 г. най-голям е броя на регистрираните биологични земеделски производители – 3 015 оператори и 839 подизпълнители, следвани от преработватели на биологична продукция, търговци, вносители и износители. В сравнение с 2009 г., годината, от която се прилага новото европейско законодателство в областта на биологичното земеделие, през 2013 г. броят на операторите в система на контрол е нараснал повече от шест пъти (Табл.1).

В сравнение с 2006 г., годината преди членството на България в ЕС, увеличението на операторите в система на контрол е около петнадесет пъти.

V. Площи в система на контрол

През 2013 г. площите в система на контрол (площи в период на преход и площи, преминали периода на преход) достигат **56 287. 05 ха** (Табл.2).

Сертифицираните екологично чисти райони, от които се събират диворастящите култури – гъби, билки и горски плодове, не се включват в тази цифра.

Табл. 2 Брой оператори (производители, преработватели, търговци) и площи в биологичното производство

	2009	2010	2011	2012	2013
Брой оператори в биологичното производство	476	820	1 054	2 016	3 123
Общо култивирани площи (ха)	8 163	20 320	20 618	30 106	37 906
Постоянни ливади и пасища (ха)	1 843	3 611	4 491	7 957	15 476
Свободна земя/угар (ха)	1 783	1 716	1 513	2 315	2 905
Всичко площи в система на контрол (в преход и преминали прехода) (ха)	11 789	25 647	26 622	40 378	56 287
Диворастващи култури* (ха)	401 425	546 195	543 655	473 941	678 025

*Диворастващите култури – гъби, билки и горски плодове се събират от сертифицирани екологично чисти райони, но площите не са култивирани и не се включват в графа „Всичко площи в система на контрол“

Източник: МЗХ, въз основа на данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство

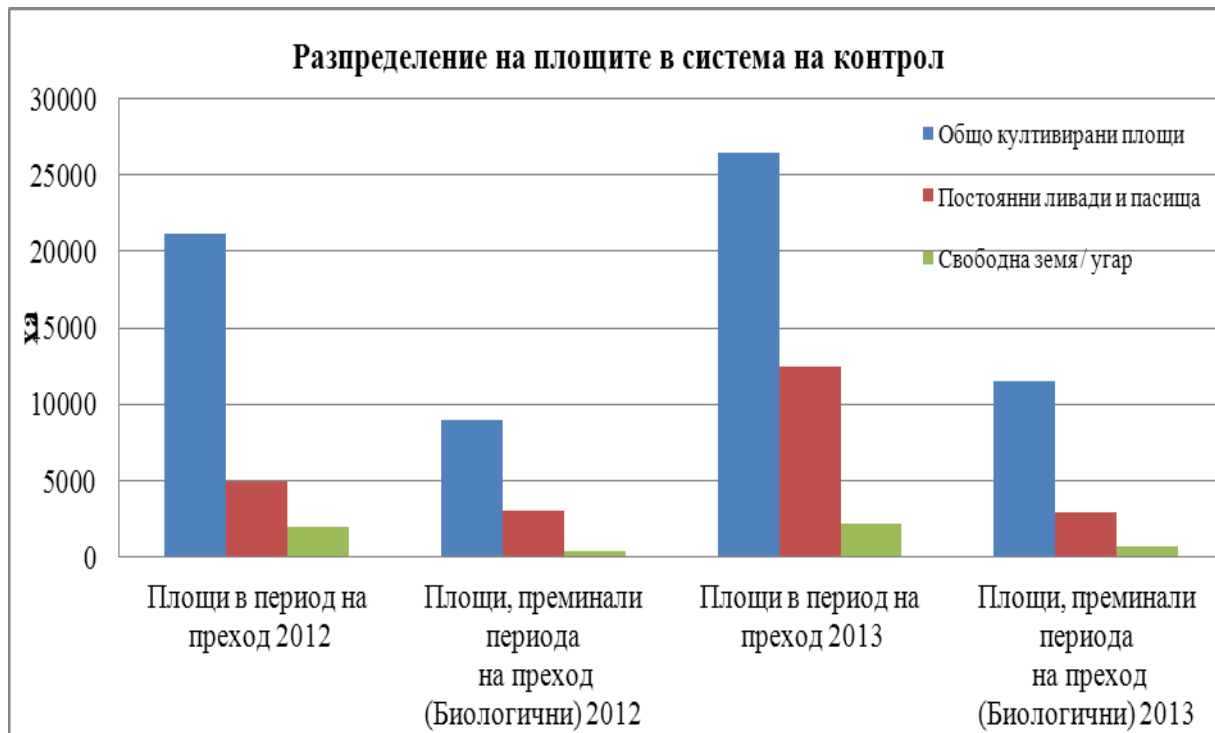
През 2013 г. **общо култивираните площи**, отглеждани по методите на биологично производство, бележат ръст с 7 800 ха спрямо предходната 2012 година. В сравнение с 2009 г., годината от която се прилага новото европейско законодателство в областта на биологичното земеделие, увеличението е повече от четири пъти (Табл.2).

През 2013 г. се наблюдава почти двойно увеличение на **постоянните ливади и пасища** в система на контрол – от 7 957 ха през 2012 г., през 2013 г. площите са 15 476 ха. В сравнение с 2009 г. увеличението е повече от осем пъти (Фиг.2).

Фиг.2

В периода 2009-2013 г. площите със **свободната земя (угар)**, в система на контрол се движат в границите 1 500 - 2 900 ха. През 2013 г. се наблюдава ръст с около 600 ха спрямо предходната 2012 г., а спрямо 2009 г. тези площи са нараснали почти два пъти (Фиг. 3).

Фиг.3

На фиг. 3 е показано разпределение на площите в биологичното земеделие, в т.ч. площи в период на преход и площи, преминали периода на преход. От данните става ясно, че през 2013 г. се запазва тенденцията от 2012 г. и делът на площите в преход спрямо общия размер на площите в система на контрол е почти двойно по-голям, което се обяснява с нарастването на броя на операторите в система на контрол, чиито площи задължително трябва да преминат през преходен период.

От **биологичното растениевъдство** най-предпочитани от земеделските производители са трайните насаждения, техническите култури и зърнено-житните култури (Табл.3).

Табл. 3 Площи на земеделски култури, отглеждани по биологичен начин, ха

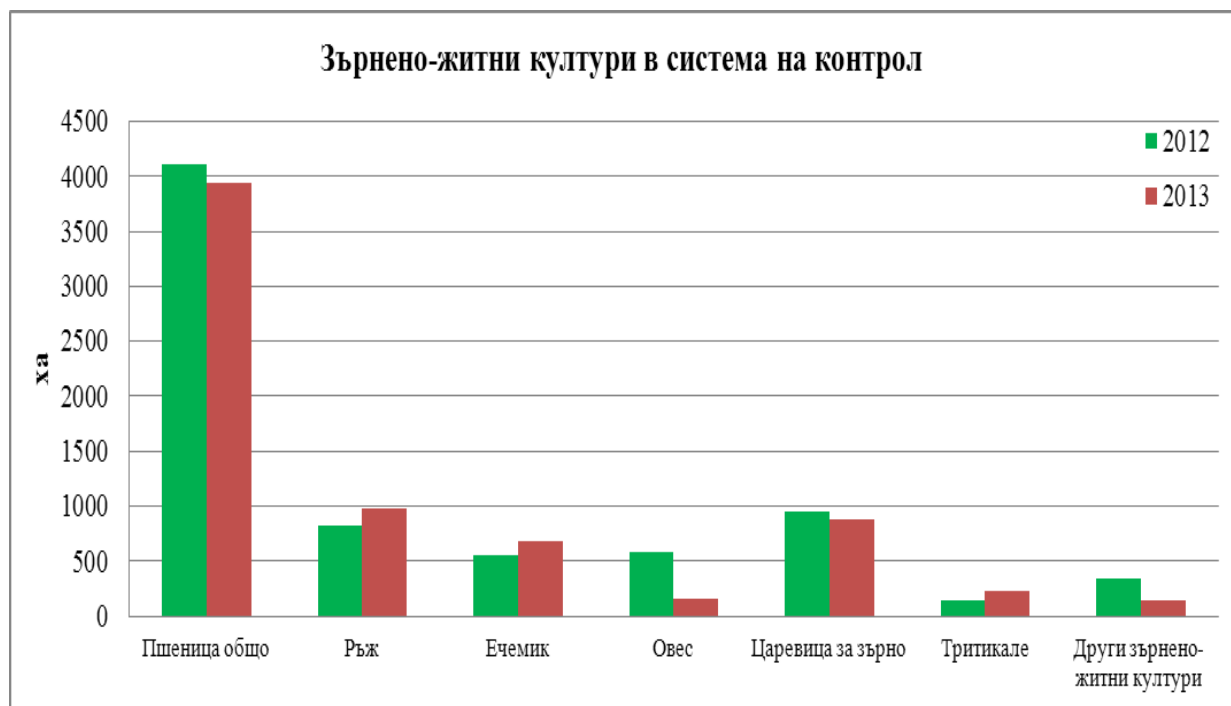
Вид култури	Площи в преходен период (ха)		Площи, преминали периода на преход (ха)		Общо площи (ха)	
	2012 г.	2013 г.	2012 г.	2013 г.	2012 г.	2013 г.
Зърнено-житни култури, вкл. ориз	4 771	5 040	2 761	2 629	7 532	7 669
Технически култури – общо	5 231	6 090	2 678	3 246	7 909	9 336
<i>в това число маслодайна роза (Rosa damascene)</i>	769	767	375	821	1144	1 588

Пресни зеленчуци, пъпеша, ягоди, култивирани гъби (общо)	654	737	767	300	1 421	1 037
Трайни насаждения	8 733	12 649	2 226	4 235	10 959	16 884
Постоянни ливади и пасища	4903	12 517	3054	2 959	7 957	15 476
Фуражни култури от обработваеми земи (Култури за зелено)	1593	1 826	451	1 055	2 044	2 881
Свободна земя / Угар	1 958	2 169	357	736	2 315	2 905

Източник: МЗХ, въз основа на данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство

През 2013 г. площите в система на контрол, заети със **зърнено-житни култури** са 7 669 ха и бележат повишение с около 100 ха спрямо предходната 2012 година. По методите на биологично производство се отглеждат пшеница, ръж, ечемик, овес, царевица за зърно и тритикале.

Пшеницата, отглеждана по биологичен начин, бележи лек спад с около 170 ха през 2013 г. в сравнение с предходната година. Сериозно увеличение се наблюдава при площите с ръж, ечемик тритикале и други зърнено-житни култури. При площите с овес се наблюдава значителен спад – с около 3 пъти. (Фиг. 4).

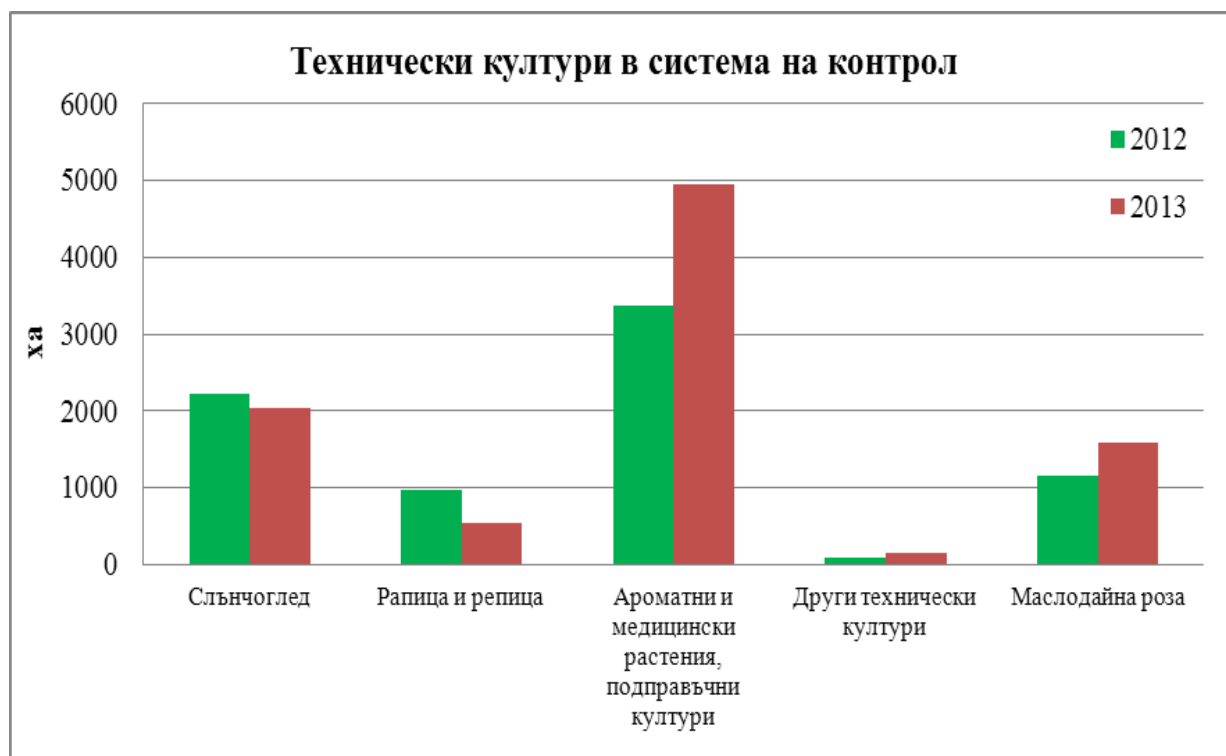

Фиг. 4

През 2013 г. площите с **кореноплодни култури**, отглеждани по биологичен начин, се запазват почти същите в сравнение с тези през 2012 г., а именно – 96 ха през 2012 г. и 98 ха през 2013 г.

Площите, заети с **технически култури** в система на контрол през 2013 г. са 9 336 ха (в т.ч. площи с маслодайна роза, ароматни култури, медицински растения и подправки), което е с около 1 400 ха повече спрямо 2012 г. (Фиг. 5).

Увеличението се дължи на площите, заети от ароматни и медицински растения, подправъчни култури и площите с маслодайна роза, които бележат ръст съответно с 46% и 38% в сравнение с предходната година. При площите в система на контрол, заети със слънчоглед и рапица се наблюдава лек спад.

Фиг. 5

През 2013 г. площите, в система на контрол, заети от групата на **пресните зеленчуци, пъпеша, ягоди и култивирани гъби**, бележат лек спад в сравнение с предходната година и са с около 384 ха по-малко (Табл.4).

Това се дължи основно на намаление на площите с карфиол и броколи, зеле, марули, спанак, цикория, краставици (корнишони), моркови, чесън, боб. Площите с домати, отглеждани по биологичен начин бележат спад през 2013 г. с около 4 пъти, а площите с краставици са с 5 пъти по-малко в сравнение с 2012 г.

Увеличение на площите през 2013 г. се наблюдава при праз лук, артишок, лук и грах в сравнение с 2012 г. Включените в система на контрол през 2013 г. площи с артишок са увеличени на 376 ха от 334 ха през 2012 г. Площите с отглеждани по биологичен начин ягоди са с 43 ха повече и достигат 154 ха през 2013 г. в сравнение с 2012 г., когато са били 111 ха. При култивираните гъби през 2013 г. се наблюдава повишение на площите с около 5 пъти спрямо 2012 г.

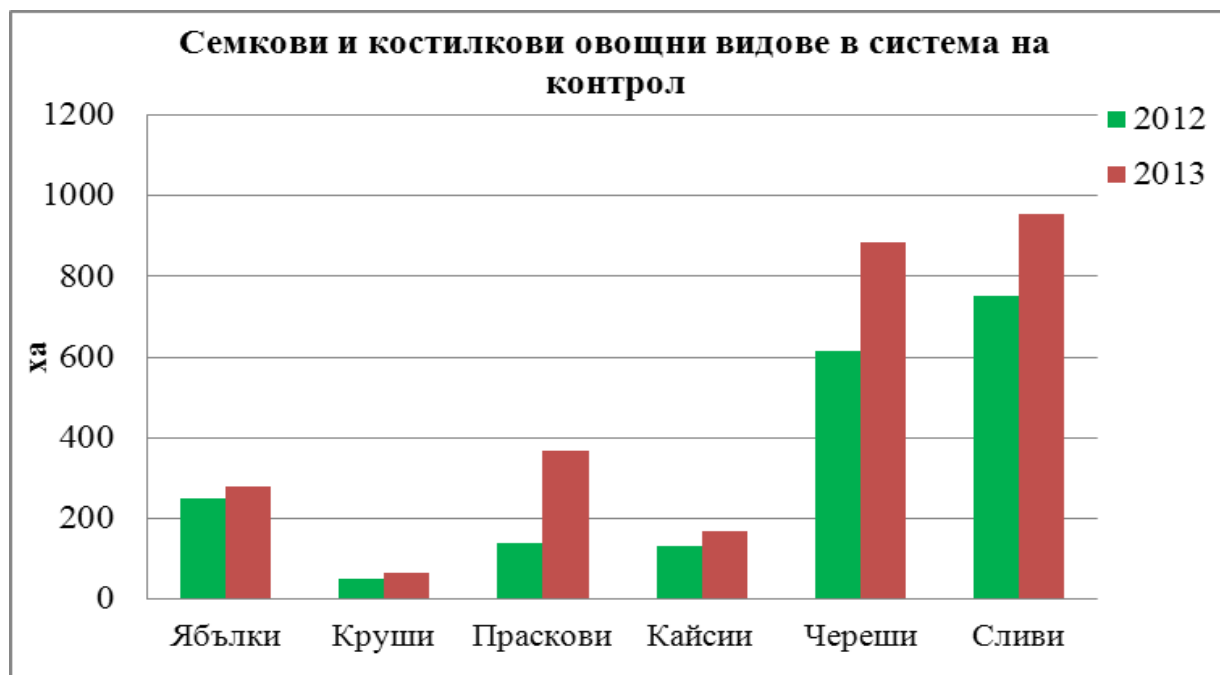
Табл. 4 Площи на зеленчуци, отглеждани по биологичен начин, ха

Зеленчуци, отглеждани по биологичен начин, в ха	2012	2013
<i>Карфиол и броколи</i>	3.05	0.38
<i>Зеле</i>	1.13	0.24
<i>Праз лук</i>	0.0004	0.075
<i>Марули</i>	5.15	0.42

<i>Спанак</i>	2.04	0.14
<i>Цикория</i>	2.68	0
<i>Артишок</i>	333.5	375.98
<i>Домати</i>	195	49.66
<i>Краставици</i>	434	82.06
<i>Караставички (корнишони)</i>	9.3	0.94
<i>Пъпеши</i>	7.6	3.3
<i>Дини</i>	11.65	9.83
<i>Моркови</i>	6.67	1.09
<i>Чесън</i>	0.28	0.22
<i>Лук</i>	1.17	1.94
<i>Грах</i>	46.32	64.49
<i>Боб</i>	11	6.15
<i>Ягоди</i>	111	154.36
<i>Култивирани гъби</i>	1.25	5.60

Източник: МЗХ, въз основа на данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство

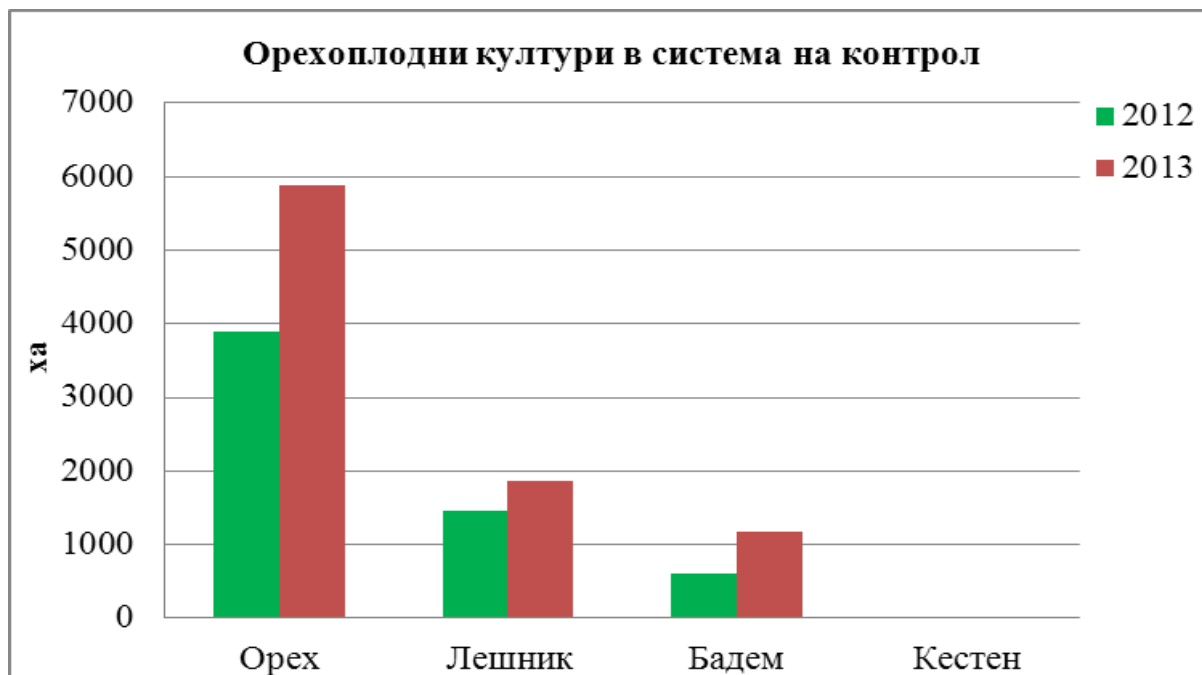
Площите, заети с **трайни насаждения**, отглеждани по биологичен начин, през 2013 г. са 16 885 ха, което е с около 5 900 ха повече в сравнение с предходната година. Ръстът се дължи основно на повишените площи на костилкови овощни видове, семкови овощни видове, ядки и лозя (Фиг. 6).

Фиг. 6

При всички видове от групата на семковите и костилкови овощни видове се наблюдава увеличение на площите в система на контрол през 2013 г. спрямо 2012 г., като най-голям е ръстът на площите при черешите – с около 270 ха, следвани от прасковите – ръст с около 230 ха и сливите, при които се наблюдава повишение с 204 ха. (Фиг. 6).

И през 2013 г. продължава да нараства интересът към групата на **орехоплодните видове - орехи, лешници, бадеми и кестени**. Площите на тази група култури бележат значителен ръст през 2013 г. – с близо 3 000 ха в сравнение с 2012 г., като през 2013 г. са 8 947 ха към 5 981 ха за 2012 г. (Фиг. 7).

Фиг. 7

Най-голямо увеличение се наблюдава при площите с орех от 3 896 ха през 2012 г. на 5 889 ха през 2013 г. Значителен ръст се наблюдава и при площите с бадем - от 615 ха през 2012 г. до 1 175 ха през 2013 г. и лешник – 1 465 ха през 2012 г. до 1 872 ха през 2013 г. (Фиг. 7).

Фиг. 8

През 2013 г. в сравнение с 2012 г. насажденията с **лозя**, отглеждани по биологичен начин, са нараснали с над 1 800 ха, съответно от 2 057 ха през 2012 г. на 3 871 ха през 2013 г. Непрекъснато нараства интересът на биологичните производители към този вид производство, традиционно за нашата страна, като бележат ръст и площите в система на контрол с десертни лозя (Фиг. 8).

Основен фактор за развитието на биологичното лозарство и по-специално отглеждането по биологичен начин на винени лозя, е влизането в сила през 2012 г. на Регламент за изпълнение (ЕС) № 203/2012 на Комисията от 8 март 2012 година за

изменение на Регламент (ЕО) № 889/2008 за определяне на подробни правила за прилагането на Регламент (ЕО) № 834/2007 на Съвета във връзка с подробни правила относно биологичното вино. Новият регламент започна да се прилага за реколта 2012, като на производителите на вино от биологично грозде е позволено да използват термина биологично вино върху етикетите си. Предимствата на новите правила за производство на биологично вино са свързани с ясното разграничаване на използваните практики при производство на биологично вино от биологично грозде и дават гаранции на потребителя.

Групата на **ягодоплодните култури** (френско грозде и малина) бележи значителен ръст през 2013 г. от почти 300 ха като площите в система на контрол достигат 907 ха.

През 2013 г. площите с **фуражни култури** от обработваеми земи (култури за зелено, в това число люцерна) бележат ръст – с около 800 ха повече в сравнение с предходната година, което в цифри е както следва: 2 044 ха за 2012 г. към 2 881 ха през 2013 г. (Табл. 2).

През 2013 г. се наблюдава изключително увеличение на площите с **постоянни ливади и пасища** – около 7 500 ха повече в сравнение с 2012 г. – 7 957 ха за 2012 г. и 15 476 ха за 2012 г.

Увеличението на тези площи се дължи на засиления интерес от страна на операторите към биологичното животновъдство.

Сертифицираните екологично чисти площи, от които се събират **диворастващи плодове, билки и гъби** са в размер на над 679 844 ха през 2013 г., което бележи значителен ръст с около 200 000 ха в сравнение с 2012 г. (Табл. 2).

Отглежданите по биологичен начин **нетрадиционни** за нашата страна култури, като артишок, маслини, киви, макар и в малки площи, показват усилията на биологичните производители да отговорят на търсенето на пазара и да разнообразят видовете култури, които отглеждат.

VI. Биологично животновъдство

През 2013 г. в биологичното животновъдство продължава да се наблюдава положителна тенденция. Отглеждат се основно говеда, овце, кози и пчели. За първа година в система на контрол са включени птици, отглеждани по методите на биологичното земеделие (Табл. 5).

Табл. 5 Брой животни, отглеждани по биологичен начин *

	2009	2010	2011	2012	2013
Говеда	272	364	976	1 173	1 311
Овце	5 831	6 698	6 648	9 175	7 894
Кози	2 732	2 773	3 397	2 831	3 235
Пчелни семейства	41 089	46 429	58 855	85 346	117 360

* Включва животни в период на преход и животни преминали, периода на преход

Източник: МЗХ, въз основа на данни от годишните доклади на контролиращите лица на биологичното производство

През 2013 г. броят на говедата, отглеждани по биологичен начин, нараства спрямо предходната година и достига 1 311 животни към 1 173 животни за 2012 г.

Козите, отглеждани по биологичен начин също се увеличават през 2013 г. и от 2 831 животни през 2012 г. достигат 3 235 животни през 2013 г. Лек спад се наблюдава при овцете, които намаляват до 7 894 през 2013 г. (Фиг. 9).

Фиг. 9

Броят на пчелните семейства се увеличава от близо 85 000 бр. през 2012 г. на около 117 000 бр. през 2013 г., което е с около 40% повече регистрирани в система на контрол пчелни семейства, в сравнение с 2012 г. Предпоставка за това увеличение е добрият прием на биологично произведения пчелен мед на европейския и световен пазар (Фиг. 10).

Фиг. 10

В резултат на нарастването на броя на пчелните семейства през 2013 г. се наблюдава и увеличение на количеството на произведения по биологичен начин пчелен мед спрямо предходната година – от 2 448 тона през 2012 г. на 2 718 тона през 2013 г.

България е традиционен производител на различни видове биологично сертифициран пчелен мед с отлични качествени показатели, като голяма част от продукцията се изнася на световния пазар (Табл. 5, Фиг. 10).

VII. Финансово подпомагане на биологичното производство

В Европейския съюз плащанията за биологично земеделие започват с първите реформи на Общата селскостопанска политика (ОСП) през 80-те и 90-те години на миналия век. Основна причина за промените е не само свръхпроизводството на субсидираните култури, но и повишената чувствителност на европейските страни към опазването на околната среда, биоразнообразието и хуманното отношение към животните. Благодарение на държавните субсидии и повишения потребителски интерес през 90-те години биологичното земеделие започва убедително да завоюва своя територия в световен мащаб, в това число и в България. За България нарастването на броя на операторите и площите в система на контрол през последните три години нараства повече от четири пъти. Все повече земеделски производители се насочват към този вид производство, както и все повече потребители търсят здравословна и незамърсена с изкуствени торове и други химически съставки продукция. Мотивацията и на производителите и на потребителите е следствие от грижата за екологичното равновесие на земята и грижа за собственото здраве.

През последните години броят на операторите и площите в система на контрол в България нараства. Все повече земеделски производители се насочват към биологично производство, както и все повече потребители търсят здравословна и не замърсена с изкуствени торове и други химически съставки продукция. Мотивацията и на производителите и на потребителите е следствие от грижата за екологичното равновесие на земята и за собственото здраве. Пазарът на биологични продукти в ЕС и в световен мащаб се развива динамично, като независимо от условията на криза бележи постоянен ръст. Реформите в ОСП за програмния период 2014 – 2020 г. предвиждат 30% от директните плащания да бъдат отделени за т. нар. „зелени директни плащания”. Биологичните производители ще получават безусловно „зелени директни плащания” за площите в система на контрол. Бъдещото развитие на земеделието в ЕС след 2014 г. и финансирането му е все по-тясно свързано с темата екология и устойчиво използване на природните ресурси. В новия Регламент на европейския парламент и на Съвета относно подпомагане на развитието на селските райони от европейския земеделски фонд за развитие на селските райони за периода 2014 - 2020 г. се предвижда създаването на нова мярка: „Биологично земеделие” в рамките на новия програмен период на Програмата за развитие на селските райони 2014 - 2020 г. Това е едно голямо признание за нарастване значението на биоизземелието в ЕС. Факт е, че търсенето на биологични продукти се увеличава всяка година. Европа е вторият по големина производител в света. По-голяма част от българските биологични храни и продукти са предназначени за външни пазари. Секторът „био” в страната се развива възходящо и несъмнено има бъдеще.

До края на 2014 г. се очаква запазване на тенденциите за увеличаване на броя на биологичните оператори и размера на площите в система на контрол, както и нарастване на видовото разнообразие на отглежданите по биологичен начин култури и селскостопански животни. Министерство на земеделието и храните ще продължи да работи в посока гарантиране изпълнението на държавната политика в областта на надзора и контрола на биологичното производство и спазването на изискванията на европейското и националното законодателство в областта, подобряване възможностите за подпомагане на биологичните производители през периода 2014 - 2020 г., както и популяризиране на ползите от биологично произведените храни и продукти за човешкото здраве и биологичния метод на производство, като щадящ околната среда и запазващ природните ресурси.

Подпомагането на биологичното земеделие в Програмата за развитие на селските райони (2007-2013) бе част от мярка 214 „Агроекологични плащания“. Подмярката бе насочена към подпомагане на биологичното растениевъдство и биологичното пчеларство. Реформираната ОСП, приложима след 2014 г., включва нови или преразгледани мерки за подкрепа, които могат да се прилагат за производителите на биологични продукти.

През настоящия програмен период 2014-2020 г., по Програма за развитие на селските райони ще продължи подпомагането на биологичното растениевъдство и биологичното пчеларство, но е предвидено подпомагане на биологично земеделие в отделна мярка - Биологично земеделие. В рамките на тази мярка ще се изпълняват две подмерки:

Подмярка 11.1 Плащания за преминаване към биологично земеделие за хектар ИЗП;

Подмярка 11.2 Плащания за поддържане на биологичното земеделие за хектар ИЗП.

Очаква се мярката да има положителен ефект и принос към устойчивото развитие на селските райони, като допринася за околната среда и смекчаването на последиците от изменението на климата и подкрепата на малки и средни ферми, повечето от които са семейни.

Биологичното земеделие пряко допринася до стабилизиране на екосистемите, запазване и възстановяване на природните ресурси, развитие на селските райони и предотвратяване на процеса на изоставяне на земите. Биологичното земеделие води и до стабилизиране на доходите на земеделските стопани чрез навлизане на нови, развиващи се пазари на здравословни хранителни продукти.

България разполага с благоприятни възможности за развитие на биологичното земеделие и заемането на достойно място във все още незапълнената пазарна ниша на биологични продукти в ЕС и света.

Министерство на земеделието и храните ще продължи да работи в посока:

- Запазване на тенденциите за увеличаване на броя на биологичните оператори и размера на площите в система на контрол, както и нарастване на видовото разнообразие на отглежданите по биологичен начин култури и селскостопански животни;
- Гарантиране изпълнението на държавната политика в областта на надзора и контрола на биологичното производство и спазването на изискванията на Регламент (ЕО) № 834/2007 на Съвета от 28 юни 2007 г., неговите регламенти за изпълнение и националното законодателство в областта;
- Възможности за подпомагане на биологичните производители през периода 2014 - 2020 г.
- Популяризиране на ползите от биологично произведените храни и продукти за човешкото здраве, както и биологичния метод на производство, като щадящ околната среда и запазващ природните ресурси.